

XITOIY TILIDA KENG FOYDALANILADIGAN IBORALAR VA ULARNING O'ZBEK VA XITOIY TILIDA TALQINI

Isoqulova Gulxon

SamDCHTI, Sharq tillari fakulteti, filologiya va tillarni o'qitish:

Xitoy tili yo'nalishi talabasi

Tel:+998992541030

ANNOTATSIYA

Tilni so'zlashuvchi xalqning madaniyatini his qilmasdan turib o'rganish mumkin emas. Ammo, bu masala xitoy tili bilan chuqurroqdir. Xitoy iboralari, maqollari va matallari tilni shu qadar jozibali qiladigan narsaning ajralmas qismidir. Xitoy idiomalari haqida gapirganda, biz odatda 成语 chéngyǔ ni nazarda tutamiz, bu "shakllangan so'zlar" deb tarjima qilinadi. Bu 5000 ga yaqin so'zlardan iborat to'plam bo'lib, odatda to'rtta lekin ba'zan besh yoki undan ortiq belgilardan iborat. Bu erda eng mashhur yoki eng qiziqarli an'anaviy 成语 larning bir nechtasi va ular haqidagi hikoyalarning kelib chiqishi va ma'nosini tushunishga yordam beradi.

***Kalit so'zlar:** shakllangan so'zlar, 成语 chéngyǔ, 熟语 shúyǔ, 文言 wényán, frazeologik birliklar.*

АННОТАЦИЯ

Невозможно выучить язык, не познакомившись с культурой людей, которые на нем говорят. Но проблема глубже с китайским языком. Китайские идиомы, пословицы и поговорки являются неотъемлемой частью того, что делает язык таким захватывающим. Когда мы говорим о китайских идиомах, мы обычно имеем в виду 成语 chéngyǔ, что переводится как «образные слова». Это набор из примерно 5000 слов, обычно четырех, но иногда и пяти и более символов. Вот несколько самых известных или самых интересных традиционных 成语 и истории о них, которые помогут вам понять их происхождение и значение.

***Ключевые слова:** образованные слова, 成语 chéngyǔ, 熟语 shúyǔ, 文言 wényán, фразеологизмы.*

ABSTRACT

It is impossible to learn a language without experiencing the culture of the people who speak it. But the issue is deeper with the Chinese language. Chinese idioms, proverbs and sayings are an integral part of what makes the language so fascinating. When we talk about Chinese idioms, we usually mean 成语 chéngyǔ, which translates as "shaped words". It is a collection of about 5,000 words, usually

four but sometimes five or more characters. Here are a few of the most famous or most interesting traditional 成语 and the stories about them to help you understand their origins and meaning.

Key words: formed words, 成语 chéngyǔ, 熟语 shúyǔ, 文言 wényán phraseological units.

KIRISH

Har bir tilning o'ziga xos xususiyati mavjud bo'lib, so'z-tilning asosiy manbalaridan biri. Ammo, nutqning qay darajada boy ekanligini undagi muhim qatlam turg'un birikmalar- frazeologizmlarda yaqqol ko'zga tashlanadi. Tilning lug'at boyligidagi so'zlar bilan frazeologik birliklarni solishtirganda esa, nutq jarayonida ifodaviylik xususiyati sezilarli darajada o'zgarishini ko'rishimiz mumkin. Kundalik hayotimizda frazeologik iboralardan foydalanish tinglovchiga aniq, ravon, eng asosiysi ta'sirli darajada yetkazib berishga xizmat qiladi. Quyida xitoy tilida keng foydalaniladigan frazeologik birliklarni ko'rib chiqamiz.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

“习惯成自然”，这里”成“是变成的意思 这句话的意思是，平时做事的方法习惯了，慢慢就变成自然的事了，很难再改变了 这句话告诉我们要养成好的习惯，不要觉得不好的事情只做一次没关系，如果不注意，慢慢就会变成很自然的事，到时候就不容易发现错误，也不容易改变了。

“习惯成自然” Odatlar tabiiy holga keladi”，bu yerda “成” yaxshi odat bo'lib qolish demakdir, yomon ishlarni faqat bir marta qilish mumkin, deb o'ylamang, agar e'tibor bermasangiz, asta-sekin tabiiy narsaga aylanadi va bo'lmaydi. xatolarni topish oson va uni o'zgartirish oson bo'lmaydi.

“一步走错步步错”的意思是，下棋的时候，如果有一步走错了，那么以后的每一步都是错的 这句话用来比喻如果我们开始时做了一个错误的决定，那么以后的每次决定都会是错的 这句话告诉我们，做事情的时候每一步都要谨慎，避免出现错误，尤其是开始的时候。

“一步走错步步错” “Bir noto'g'ri qadam boshqa noto'g'ri qadamga olib boradi” shaxmat o'ynaganda, agar bir qadam noto'g'ri bo'lsa, unda har bir keyingi harakat noto'g'ri bo'ladi, degan ma'noni anglatadi. Bu jumla, agar biz boshida noto'g'ri qaror qabul qilsak, keyin har bir qaror noto'g'ri bo'ladi. Bu jumla, xatolarga yo'l qo'ymaslik uchun ishlarni qilayotganda, ayniqsa boshida, har qadamda ehtiyot bo'lish kerakligini aytganda ishlatiladi.

“五十步笑百步”这句话来源于中国古代的一个故事 从前有两个士兵，打仗失败往回跑，一个人跑了五十步，另一个跑了百步，跑了五十步的就笑话跑了一百步的，说他胆小 其实两人都是逃跑，只是跑得远近不同 这句话用来批评那些跟别人有样的缺点，却因程度轻而笑话别人的人。

“五十步笑百步” “Yuz qadamda ellik qadam kuladi” iborasi qadimgi Xitoydagi bir hikoyadan kelib chiqqan. Bir paytlar ikki askar jangda yutqazib, orqaga qochgan ekan. Biri ellik qadam, ikkinchisi yuz qadam yugurgan, boshqasi ellik qadam yugurdi. Yuz qadam yugurgan odamni qoʻrqqoq deb hazillashdi, aslida ikkalasi ham qochib ketishdi, lekin masofa boshqa boshqa edi. Bu jumla boshqalarnikida bir xil kamchiliklari borlarni tanqid qilish uchun ishlatiladi. , lekin daraja tufayli boshqalar ustidan kulish emas.

XULOSA

Xulosa oʻrnida shuni aytish joizki, xitoy tilidagi frazeologik birliklarni tahlil qilish, til vositalarining nutqda maʼlum bir uslubiy maʼnolarda qoʻllanilishini oʻrganish, sintaktik vazifalarini aniqlash, har bir morfologik birlikning semantik, grammatik va sintaktik imkoniyatlarini aniqlash, hozirgi kunda xitoy tilshunosligi rivojida, xususan, badiiy asar yoki matnni tahlil qilishda katta amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi. Ushbu maqolada ham nutqda keng qoʻllaniladigan frazeologik birliklar va uning qanday maʼno anglatishi haqida qisqacha yoritib oʻtildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qatʼiy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi boʻlishi kerak. - T.: "O'zbekiston", 2017.
2. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. -T.: O'zbekiston",2016,- 56 b.
3. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. - T.: "O'zbekiston", 2017.-48 b,
4. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. - T.: "O'zbekiston", 2017.-488 b.
5. Мирзиёев Ш.М. 2017 йил 11 майда ХХРга ўтказилган давлат ташрифи доирасида Хитой Раиси Си Цзинпин Билан учрашувда сўзланган нутқ. // Ўзбекистон-Хитой: стратегик шериклик ва дустлик муносабатларини янада Ривожлантириш йўлида: www.uza.uz. 12-05-2017.
6. 符淮青《现代汉语词汇》，北京：北京大学，2004年，P.-254. Fu Humi-qing. Hozirgi xitoy tili leksikasi. - Pekin: Pekin universiteti, 2004. B.-254.
7. 胡裕树《现代汉语》，商务印书馆香港馆，1979年，P.-373. Hu Yu-shu. Hozirgi xitoy tili. - Shangwu yinshuguan xianggang guan, 1979. B.-373.

8. 李雅梅, Ochilov O «乌汉-汉马熟语词条对照辑录», 北京:人民出版社 2011. P.-256. Li Yamei, Ochilov O. O'zbekcha-xitoycha, xitoycha-o'zbekcha maqollar, ibora va matallar lug'ati. Pekin: Xalq nashriyoti, 2011. B.-256.
9. 马国凡《汉语的成语》, 呼和浩特:内蒙古人民出版社, 1958年, P.-28. Ma Guo fan. Xitoy idiomalari, - Huhehaote: Neiminggu xalq nashriyoti, 1958. B.-28.
10. 马国凡、高歌东《惯用语》, 呼和浩特:内蒙古人民出版社, 1982年. P.-234. M= Guo fan, Gao Ge dong, Guanyongyu. -Huhehaote: Neiminggu xalq nashriyoti, 1982
11. 马国凡《谚语, 歇后语, 惯用语》, 呼和浩特:内蒙古人民出版社, 1954年, P.- 299. Ma Guo-fan. Yanyu, xichouyu, guanyongyu. -Huhehaote: Neiminggu xalq nashriyoti, 1954. B.-299.
12. Омиралиева Ж.К. Национально-культурная специфика конвенциональных Фразеологизмов с соматизмами: Автореф. Дисс. ... канд. Филол. Наук.- Алматы, 1999. с.-295
13. Рогачев А.П. Идиоматика китайского языка, отображенная в устойчивых словосочетаниях: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. - М., 1950. С.-266.
14. Эмирова А.М. Русская фразеология в коммуникативном аспекте. - Ташкент: Дан, 1988. С.-246.
15. Li Yamei. Xitoy tilida iboralarning o'ziga xos xususiyatlari. "Sharqshunoslik", N 2, 2010.
16. Nosirova S. Hozirgi zamon xitoy tili diplomatik terminlarining leksik-semantik va struktur tahlili: Fil.fan.nomz. dis. Avtoreferati.-T., 2008. B.-269.
17. Pryadoxin M.G. Xitoy kinoya-qochiriqlari monografiyasi. 1977. B.-186. 18. Rogachev A.P. Frazеologik birliklarni tarkibiy-semantik dissertatsiyasi. 2021. B.-68.
18. Xashimova S. Hozirgi xitoy tilida reduplikatsiya: Fil.fan.nomz....dis. Avtoreferati.-T., 2009. B.-26.
19. 《现代汉语词典》, 上海:汉语大词典出版社 1997年. Hozirgi xitoy tili lug'ati. Shanhay: Xitoy tili katta lug'atlar nashriyoti, 1997. B. -1767
21. www.baidu.com